

بررسی عوامل مؤثر بر بازگشت مجدد به کانون های اصلاح و تربیت استان های خراسان شمالی و رضوی

احمدرضا اصغر پور ماسوله
حمیدرضا شیخ نظر سلامی

چکیده

این پژوهش به بررسی عوامل مؤثر بر بازگشت مجدد به کانون های اصلاح و تربیت پرداخته است. جامعه آماری ۱۱۵ نفر از مددجویان کانون های اصلاح و تربیت استان های خراسان شمالی و رضوی در سال ۱۳۹۱ می باشند.

داده ها به صورت پیمایشی جمع آوری شده است. پس از آزمون فرضیات تحقیق فرضیات مربوط به تاثیر عوامل اجتماعی بیرونی تایید گردیدند. همچنین در بررسی وضعیت خانوادگی مددجویان بزهکار مشخص گردید که وجود والدین معتاد، سابقه زندان والدین، افزایش نابسامانی خانوادگی و عدم نظارت غیررسمی موجب بازگشت مجدد و تکرار جرم می گردد. می توان نتیجه گرفت که غیر از نقش جامعه در شکل گیری بزهکاری نوجوانان، مهمترین عامل ارتکاب مجدد جرم در بین زندانیان، اختلال در خانواده آنان می باشد.

وازگان کلیدی

بازگشت مجدد، تکرار جرم، بزهکاری، جرم، کانون اصلاح و تربیت

مقدمه

پدیده بزهکاری اطفال و نوجوانان امروزه تقریباً مشکلی بزرگ در عموم جوامع است. به خصوص در کشورهای در حال توسعه با توجه به مضلات اقتصادی و نیز تغییرات سریع اجتماعی این مساله جدی تر است. منظور از بزهکاری نوجوانان، جرایم ارتکابی اطفال، نوجوانان و جوانان است که در شرایط خاص سنی قرار دارند. البته جزئیات این مفهوم در جوامع مختلف با توجه به دیدگاههای سیاسی، مذهبی، اجتماعی و سایر عوامل مانند نوع جرایم ارتکابی، شخصیت و جنسیت مرتكب بزه، بصورت چشمگیری متفاوت می باشد (نجفی، ۱۳۸۵، ص ۱۷) و متخصصان رشته های روان شناسی، جرم شناسی

اولین بار روانه زندان شده‌اند.

پژوهش محمد نوعی تیموری (۱۳۸۱)، با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر تکرار جرم زندانیان مرد زندان مرکزی مشهد» بین سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۱، به عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد در دانشگاه فردوسی مشهد انجام گرفته است. محقق در این تحقیق با روش پیمایشی در جستجوی عوامل مؤثر بر تکرار جرم و راهکارهای پیشگیری از آن با ابزار پرسشنامه از ۳۸۲ نفر از زندانیان مرد زندان مرکزی مشهد بین سالهای ۱۳۷۵-۱۳۸۱ به پرس و جو پرداخته است. از بین فرضیات مطرح شده در این تحقیق عوامل زیر به عنوان عوامل اصلی تکرار جرم زندانیان شناخته شده است. سوء سابقه در بین اعضای خانواده، بیشترین نوع جرم ارتکابی سابقه رفتارهای انحرافی در دوران کودکی و نوجوانی، میزان سوء مصرف مواد مخدر، شدت محکومیت در آخرین سابقه ۷۹/۳ درصد از تکرارکنندگان جرم در دوران کودکی و نوجوانی تجربه فرار از منزل داشته‌اند.

ادبیات پژوهش

عوامل مختلفی در بازگشت مجدد به جرم می‌تواند تأثیرگذار باشد که هر یک از این عوامل در جوامع گوناگون به دلیل وجود تفاوت‌های فرهنگی، اقتصادی و سیاسی متفاوت می‌باشد. این عوامل را در یک تقسیم بندی کلی می‌توان در سه دسته تقسیم نمود. الف: عوامل روانی از زیستی از قبیل جنسن، سن و اندام؛ ب: عوامل روانی از قبیل بدینه، پرخاشگری، زودبازی و ترس؛ ج: عوامل اجتماعی از قبیل خانواده نابسامان، ناسازگاری والدین، فقر، مهاجرت، رسانه‌ها و شهرنشینی. «یکی از عوامل اجتماعی مؤثر بر ارتکاب جرم محیط خانوادگی، فرد برهکار می‌باشد. محققان علوم اجتماعی عوامل خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی را در برهکاری نوجوانان، واحد اهمیت اصلی و اساسی می‌شمارند. کودک از محیط جدا و از تأثیر آن برکنار نیست. محیط خانوادگی، محیط معاشرت با دوستان، گروههای نوجوان، باندها، محیط‌های بومی یا اقتصادی هر یک به گونه‌ای در رشد و شکل گیری روانی کودک مؤثرند.» (کی نیا، ۱۳۸۵، ص ۱۹۵).

«کودک بر اثر فقدان نظارت خانوادگی اغلب موارد در اثر اوضاع نابسامان عسکن و مشکلات ناشی از آن، انحلال خانواده، بی‌نظمی و سوء رفتار والدین، خیلی زود برانگیخته و مجذوب لذات سهل الحصول و گوناگون می‌گردد. سینما، مجالس رقص، وسایل بازی در کافه‌ها و تریاها، فوتیال دستی، دختران، قصارات، الکل، باند برای نوجوانان جاذبه سحرانگیزی دارند» (کی نیا، ۱۳۸۵، ص ۱۹۶) از دیگر عواملی که در ارتکاب جرم دخیل می‌باشد وضع بد اقتصادی و فقر می‌باشد. در دین اسلام نیز روایت فراوانی در این مورد آمده است که تزدیکی فقر و کفر با هم نمونه ای از آن می‌باشد. فقر در ذات خود برای انسانها رنج آور بوده است. هم فقر اقتصادی، هم فقر فرهنگی در ارتکاب

اعمال علیه قانون، که این اعمال می‌توانند دارای ماهیت‌های گوناگونی مانند: آسیب به اموال، ایجاد ضرب و جرح، سرقت و آسیب به نظم عمومی و غیره باشند. برهکاری به اعمالی اشاره می‌کند که منع قانونی دارند و در رده‌ی سنی زیر ۱۸ سال انجام می‌گیرد. برهکاری در هر دو جنس دختر و پسر به شکل‌ها و روش‌های گوناگونی انجام می‌شود، که اکثریت افراد برهکار از جنس مذکور بوده و داشتمدندان دلایل و انگیزه‌های مختلفی در تبیین آن ارائه داده‌اند. نوجوانان برهکاری که به موجب قانون مرتكب جرم و بزره می‌شوند در کانون‌های اصلاح و تربیت نگهداری می‌شوند.

شاخص اصلی تکرار جرم، بازگشت مجدد می‌باشد. تکرار جرم یعنی بازگشت یک مجرم به گوهای رفتار مجرمانه، اینکه یک فرد مجرم بعد از اولین ارتکاب جرم خویش، دوباره یا چندین بار به عمل مجرمانه دست بزند و باعث شود که وی دوباره توسط مراجع قانونی دستگیر شده و به کانون اصلاح و تربیت بازگشت نماید. از نظر قانونگذار این موضوع مشمول تکرار جرم بوده و قاضی نسبت به جرم دوم قاعده تشديدی مجازات را جاری خواهد کرد. می‌توان گفت یکی از نیازهای ملزم هر جامعه، حفظ امنیت عمومی و فرآیندی می‌باشد که این کار در گروه برخورد قاطع و قانونی با مجرمان است. آنچه ضرورت این مسئله را حساس تر و با اهمیت تر می‌کند، آن است که مجرمان و برهکاران بس از تحمل جنس و مجازات و متهم شدن هزینه‌های زیادی برای جامعه دوباره به جرم روی می‌آورند.

با توجه به وضع موجود، «اولین سؤالی که مطرح می‌شود این است که آیا اقدامات و برنامه‌های انجام شده در زمینه مبارزه با جرایم اطفال و نوجوانان برهکار، مبتنی بر اصول صحیح و درستی استوار گردیده است یا خیر؟» (شامیاتی، ۱۳۸۵، ص ۱۱).

آمارها نشان می‌دهند که «حدود ۱۵ الی ۲۰ درصد از افراد مجرم بیش از یک سال سابقه دارند. مطالعاتی که بر روی زندانیان گروه سنی ۱۸ تا ۲۵ سال در زندان فردیس تهران در مهر ماه ۱۳۷۵ به عمل آمده نشان می‌دهد که از مجموع ۱۴۰ نفر زندانی، ۱۰ نفر سابقه افاقت در کانون اصلاح و تربیت تهران و ۲۶ نفر دو سال سابقه و ۱۷ نفر سه بار سابقه زندان داشته‌اند» (جانقلی، ۱۳۷۶، ص ۵۷).

در مقاله «بررسی آماری بازگشت مجدد زندانیان به عنوان شاخص اصلاح یا مجازات» (قارون، محمدزاده و زینالی، ۱۳۷۸) این پژوهش توسط قارون، محمدزاده و زینالی در دومین همایش سراسری علمی - تخصصی «زندان، مجازات یا اصلاح»، تویستگان با هدف تعیین چایگاه و تأثیرات نظام زندانیانی بر اصلاح و تربیت مجرمان و زندان، آمار ۵ ساله کل زندانیان در آذربایجان غربی را اخذ نموده و زندانیان با سابقه و بدون سابقه را محاسبه کرده‌اند. این محققان عنوان می‌کنند که ۲۹ درصد افراد زندانی، سابقه دار بوده و ۷۱ درصد آنان بی‌سابقه و برای

هیرشی می باشد.

روش تحقیق

جامعه - حجم نمونه - روش نمونه گیری

در این تحقیق از چند روش متفاوت استادی، پیمایشی و میدانی به صورت ترکیبی استفاده شده است. (سیف اللهی، ۱۳۸۸، ۹۰-۹۵) برای تعیین روایی ابزار پرسشنامه از روش اعتبار محظوظ و برای تعیین میزان پایایی آن از روش آلفای کرونباخ (کلانتری، ۱۳۸۲، ۷۶-۷۷) استفاده شده است. در این پژوهش جامعه اماری، کلیه مددجویان پسر کانون های اصلاح و تربیت استان های خراسان شمالی و رضوی می باشند که در سال ۱۳۹۱ در کانون های اصلاح و تربیت نگهداری می شوند. چه آنها می که برای اولین بار مرتكب جرم شده اند و چه آنها که بیش از یک مرتبه مرتكب جرم شده اند و مجدداً به کانون بازگشته اند. تعداد این مددجویان ۱۱۵ نفر می باشد که ۲۷ نفر از آن ها در کانون اصلاح و تربیت بجهود و بعد ۸۸ نفر از آن ها در کانون اصلاح و تربیت مشهد نگهداری می شوند. همچنین در این تحقیق نیاز به نمونه گیری و بررسی شیوه های آن نمی باشد. تکیک مورد استفاده برای جمع اوری داده ها در این پژوهش، پرسشنامه ساخته شده توسط پژوهشگر بوده است.

یافته های پژوهش

دستاوردهای حاصل از مطالعات پیمایشی با استفاده از ابزار پرسشنامه در دو قسمت توصیفی و تبیینی بیان شده است.

توصیف

در نتیجه مطالعات مشخص گردید که اکثر پاسخگویان ۱۷ ساله بوده اند که نزدیک به ۳۰ درصد از کل جمعیت پاسخگویان را تشکیل می دهند. حدود ۷۱ درصد از پاسخگویان از مدرسه ترک تحصیل نموده اند. همچنین اکثر پاسخگویان در سطح راهنمایی تحصیلات داشته اند که شامل ۴۱/۷ درصد پاسخگویان می باشد.

اکثر پاسخگویان شغل پدرشان کارگر بوده که شامل ۶۶/۱ درصد پاسخگویان می باشد. همچنین شغل مادر اکثر پاسخگویان خانه دار بوده که شامل ۷۴/۸ درصد پاسخگویان می باشد. نکته قابل تأملی که در مورد این توجوگان بزهکار وجود دارد این است که ۴۰ درصد از پاسخگویان عنوان نموده اند که والدین شان با هم زندگی نمی کنند.

با بررسی جدول توزیع فراوانی سابقه زندان داشتن اعضاء خانواده پاسخگویان نتایج ذیل الذکر بدست آمد که تعداد ۵۴ نفر از پدر پاسخگویان سابقه زندانی داشته اند که شامل ۴۷ درصد می باشند. نکته مهم دیگر اینکه، تعداد ۲۴ نفر از پاسخگویان در بهزیستی اقامت داشته اند که شامل ۲۰/۹ درصد از پاسخگویان را تشکیل می دهند.

جرائم مؤثر می باشند. "سیاری از مددجویان از نواحی فقرنشین شهری و یا حاشیه شهر بوده و فاقد مهارت های لازم برای زندگی می باشد" (کنی، ۱۳۸۵، ۱۲۸).

متخصصین و جامعه شناسان یکی از دلایل اساسی در ارتکاب مجدد جرم و بزهکاری را تأثیر زندان و عوامل محیطی آن می دانند. به همین دلیل گاهی زندان را دانشگاه جرم و جنایت می نامند. بنابراین جای شگفتی نیست که "نرخ تکرار جرم توسط کسانی که قبل از زندان بوده اند، به نحو نگران کننده ای زیاد است. بیش از ۶۰ درصد همه مردانی که در بریتانیا پس از گذراندن دوره محکومیت خود از زندان آزاد می شوند، در عرض چهار سال پس از اولین جرم دوباره دستگیر می شوند" (گیدنز، ۲۰۰۳، ص ۳۶۴).

با توجه به تردیدهای بوجود آمده در مورد فلسفه وجود زندان و عدم تأثیرگذاری آن، جنبشی به نام نهضت مخالفت با زندان به وجود آمد. "این اصطلاح در توصیف حرکت ها و جریان هایی به کار می رود که در بی جالش کشیدن وجود زندان به عنوان پاسخی در برای ارتکاب جرم هستند. پیروان نهضت مخالفت با زندان معتقدند که مفهوم زندان با شکست مواجه شده و انجام اصلاحات در آن امکان پذیر نیست و بنابراین باید ریشه کن شود" (جوکنز و بنت، ۲۰۰۸).

محیط خانوادگی که در آنچه فرد به دنیا آمده است تحت تأثیر شدید والدین و دیگر اعضا خانواده اش قرار می گیرد و به همین دلیل وضع خانوادگی او در بروز رفتارهای خطرناک با ارتکاب جرایم رابطه مستقیم دارد. محققان معتقدند که منش و رفتارهای بزهکار در جامعه تا حدود زیادی با توجه به ویژگی های محیط خانوادگی او رقم زده شده است. بنابراین در بررسی چگونگی اثرگذاری آن باید وضعیت خانواده، روابط بین افراد و جایگاه کودک در آن مجموعه مورد توجه قرار گیرد. با عنایت به تجربه شغلی نگارنده و بررسی وضعیت خانواده اکثر مددجویان، آمار مربوط به تکرار جرم و بزهکاری مددجویان و ورود مجدد آنان به کانون اصلاح و تربیت مربوط به بزهکارانی می باشد که دارای خانواده های از هم گسیخته و بی سرپرست می باشد. این افراد هیچ گونه کنترلی و نظارتی از طرف خانواده خویش را ندارند و حساس ترین دوران زندگی خود را در بدترین شرایط می گذرانند.

مهم ترین تبیین های ارائه شده در حوزه ای جرم و کجری که مورد نقد و بررسی قرار دادیم، عبارتند از: تبیین های گزینشی، زیست شناختی، روان شناختی، جامعه شناختی و روان شناختی اجتماعی. مهم ترین نظریاتی که به حوزه بزهکاری اطفال و نوجوانان مربوط می شود عبارتند از: نظریه خرد هرنهنگ بزهکاری آبرت کوهن، نظریه جرم جوانان از دیدگاه دیوید ماتزا، نظریه پیوستگی افتراقی ادوین ساترنند، نظریه تقویت افتراقی ابرت برگس و رونالد ایکرز، نظریه یادگیری اجتماعی آبرت باندورا، نظریه برچسب زنی هوارد بکر و نظریه کنترل اجتماعی تراوسن

با بررسی تعداد دفعات جرائم ارتکابی پاسخگویان این موضوع روش می شود که تعداد ۷۵ نفر از پاسخگویان یکبار مرتكب جرم شده اند که شامل ۶۵/۲ درصد از پاسخگویان می باشد. همچنین ۳۴/۸ درصد از پاسخگویان بیش از یک بار سابقه تکرار جرم را داشته اند.

جدول توزیع فراوانی تعداد دفعات تکرار جرم پاسخگو

تعداد دفعات تکرار جرم	فراوانی	درصد	درصد جمیع
یکبار	۷۵	۶۵/۲	۶۵/۲
بیش از یکبار	۴۰	۳۴/۸	۳۴/۸
جمع	۱۱۵	۱۰۰٪	۱۰۰٪

تحلیل جدول توزیع فراوانی انوع جرایم ارتکابی نشان می دهد که بیشترین جرم پاسخگویان سرقت می باشد که شامل ۴۸/۷ درصد می باشد. همچنین اینکه ۱۱/۳ درصد از پاسخگویان به جرم دعوا، حدود ۱۰/۴ درصد به جرم نگهداری و فروش مواد مخدر، حدود ۶ درصد به جرم قتل عمد در کانون های اصلاح و تربیت مشهد و یجنورد نگهداری می شوند. به طور کلی تعداد سرقت کودکان و نوجوانان نسبت به سایر جرایم به اندازه ای زیاد است که می توان حتی مبحث جرایم کودکان و نوجوانان را به سرقت های ارتکابی آنان اختصاص داد. یافته های این پژوهش نیز یافته های پژوهشگران دیگر را نیز تأیید می کند.

جدول توزیع فراوانی انوع جرایم ارتکابی پاسخگویان

انواع جرایم ارتکابی	فراوانی	درصد	درصد جمیع
سرقت	۵۶	۴۸/۷	۴۸/۷
ضرب و جرح	۱	۰/۹	۰/۹
قتل عمد	۷	۶/۱	۶/۱
لواط	۲	۱/۷	۱/۷
کیف قاچاق	۴	۳/۵	۳/۵
تصادف	۴	۳/۵	۳/۵
قرود و تجاوز به عنف	۲	۱/۷	۱/۷
دعوا	۱۳	۱۱/۳	۱۱/۳
نگهداری و فروش مواد مخدر	۱۲	۱۰/۴	۱۰/۴
زور گیری	۴	۳/۵	۳/۵
شرب خمر	۱	۰/۹	۰/۹
رابطه نامشروع	۱	۰/۹	۰/۹
خیانت در امانت	۱	۰/۹	۰/۹
بی جواب	۷	۶/۱	۶/۱
جمع	۱۱۵	۱۰۰٪	۱۰۰٪

تبیین بازگشت به کانون
فرضیاتی که در داخل جدول زیر آمده اند با توجه به مقدار Sig که در ستون های مقابل آمده است، و دستاوردهای حاصل از مطالعات پیمایشی با استفاده از مصاحبه و پرسشنامه، فعلاً تأیید شدند.

متغیر مستقل	سطح معناداری	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	تایید یا رد فرضیه
احساس برجسب	۰/۰۰۰	۰/۹۰۶	۰/۸۲۱	تایید
معاشرت در خارج کانون	۰/۰۳۰	۰/۲۱۷	۰/۰۴۷	تایید
نابسامانی خانوادگی	۰/۰۰۴	۰/۲۶۷	۰/۰۷۱	تایید
سوء مصرف مواد مخدر	۰/۰۰۵	۰/۲۶۱	۰/۰۶۸	تایید
سن	۰/۰۰۲	۰/۲۹۳	۰/۰۸۶	تایید
نظرارت غیر رسمی	۰/۰۰۴	۰/۲۶۹	۰/۰۷۲	تایید
وجود والدین معناد	۰/۰۰۱	۰/۳۰۹	۰/۰۹۵	تایید
خرده فرهنگ بزهکار	۰/۰۱۲	۰/۲۱۵	۰/۰۴۶	تایید
فشار جامعه	۰/۰۱۷	۰/۲۲۲	۰/۰۴۹	تایید
سابقه زندان خانواده	۰/۰۲۳	۰/۲۱۲	۰/۰۴۵	تایید

در تحلیل رگرسیون خطی دو متغیره یعنی یک متغیر مستقل با متغیر وابسته پژوهش نتایج تأثیر متغیرهای زیر بر میزان بازگشت مجدد و تکرار جرم معنی دار بدست آمد.

- میزان برجسب خوردن نوجوانان بزهکار بعد از آزادی

- میزان معاشرت ها و ارتباط نوجوانان بزهکار با افراد خلافکار بیرون از کانون

- میزان افزایش نابسامانی خانواده نوجوانان بزهکار

- سابقه اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر در بین نوجوانان بزهکار

- میزان سن نوجوانان بزهکار

- میزان نظرارت غیر رسمی خانواده

- وجود والدین معناد در بین نوجوانان بزهکار

- عضویت فرد در گروه های خرد فرهنگ بزهکار

- احساس فشار جامعه بر نوجوان بزهکار

- میزان سابقه زندانی داشتن والدین

میزان تکرار جرم در بین مددجویان کانون اصلاح و تربیت مشهد $33/8$ درصد می باشد. این موضوع نشان می دهد که نرخ تکرار جرم در بین مددجویان بجنورد بیشتر از مشهد بوده و بازگشت مجدد بیشتری به کانون اصلاح و تربیت داشته اند.

به منظور دستیابی به مدل چند متغیری پیش بینی متغیر وابسته که میزان بازگشت مجدد و تکرار جرم است، از روش قدم به قدم (Stepwise) در رگرسیون چند متغیری استفاده کرده ایم. در این مدل آن متغیرهای مستقلی که دارای سطح معناداری در سطح تعیین شده هستند، وارد معادله می شوند. در تحلیل رگرسیون چند متغیری در مدل نهایی بدست آمده ۲ متغیر مؤثر بر میزان بازگشت مجدد و تکرار جرم باقی ماندند که عبارتند از:

- احساس برجسب خوردن نوجوان بزهکار

- افزایش نابسامانی خانواده بزهکار

در این مدل مقدار ضریب تعیین $0/866$ بدست آمده است. همچنین مقدار ضریب همبستگی $0/931$ و ضریب تعیین تعدیل شده $0/863$ بدست آمده است.

نتیجه‌گیری و بحث

یافته‌های نشان می‌دهد که میزان بازگشت مجدد و تکرار جرم در بین مددجویان کانون اصلاح و تربیت بحث‌ورود ۴۴/۴ درصد بوده و در بین مددجویان کانون اصلاح و تربیت مشهد ۳۳/۸ درصد می‌باشد. این موضوع نشان می‌دهد که نرخ تکرار جرم در بین مددجویان بحث‌ورود بیشتر از مشهد بوده و بازگشت مجدد بیشتری به کانون اصلاح و تربیت داشته‌اند. همچنین بین ویژگی‌های خانوادگی نوجوانان بزهکار با بازگشت مجدد و تکرار جرم رابطه معنی داری وجود دارد. آنچه در این پژوهش در ارتباط با عوامل و ویژگی‌های خانوادگی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و با بازگشت مجدد و تکرار جرم رابطه معنی داری را نشان می‌دهد عبارتند از: میزان سابقه زندانی داشتن والدین، وجود والدین معتمد، میزان نابسامانی خانواده بزهکار.

به عبارتی هر چه میزان سابقه زندانی داشتن والدین، وجود والدین معتمد و میزان نابسامانی خانواده نوجوان بزهکار بیشتر باشد، میزان بازگشت مجدد و تکرار جرم در بین نوجوانان این خانواده‌ها افزایش پیدا می‌کند. بنابراین نتیجه این تحقیق همسو با یافته‌های تجربی و نظری تیموری (۱۳۸۱)، دوست قرین (۱۳۷۸)، یاکیده و مهدوی (۱۳۸۷)، اسماعیلی (۱۳۸۴) و مشکانی (۱۳۷۱) می‌باشد که معتقد بودند، سوء سابقه در بین اعضای خانواده، سوء مصرف مواد مخدر در بین اعضای خانواده، آسیب دیدگی، طلاق و وجود والدین معتمد یکی از عوامل مؤثر بر بازگشت مجدد و تکرار جرم می‌باشد. بین اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر با بازگشت مجدد و تکرار جرم رابطه معنی داری وجود دارد. از طرفی دیگر بین اعتیاد به مواد مخدر و سرقت یک رابطه زنجیره ای وجود دارد.

افراد معتمد به دلیل عدم تمکن مالی و برای تامین هزینه مواد مخدر دست به سرفتهاي بي در پي می زند و همین امر باعث می شود که آنها بازگشت مجدد داشته باشند. نتیجه این تحقیق با یافته‌های تیموری (۱۳۸۱)، هری کی و کسلر (۱۹۹۰)، استیون اس مارتین (۱۹۹۰) همسو بوده و یافته‌های آنان را تأیید می‌کند. همچنین بین معاشرت و ارتباط با افراد خلافکار و بازگشت مجدد و تکرار جرم رابطه معنی داری وجود دارد. در ارتباط با این سوال و فرضیه مطرح گردید:

- ۱- ارتباط و معاشرت نوجوان بزهکار با افراد خلافکار در درون کانون
- ۲- ارتباط و معاشرت نوجوان بزهکار با افراد خلافکار در خارج از کانون

که فرضیه اول مورد تأیید قرار نگرفت و رد شد.

اما فرضیه دوم مورد تأیید قرار گرفت. احتمال می‌رود که میزان معاشرت و ارتباط افراد در درون کانون با توجه به نظارت و کنترلی که از سوی مسؤولین کانون انجام می‌گیرد کمتر باشد و این امر بیشتر ناشی از اقتضای سنتی آنها می‌باشد. در مورد فرضیه دوم بین دو متغیر مستقل و وابسته همبستگی وجود دارد. به عبارتی هرچه معاشرت‌ها و ارتباط نوجوانان بزهکار با افراد خلافکار بیرون از کانون بیشتر باشد، بازگشت مجدد و تکرار جرم آنها بیشتر می‌شود. نتیجه این تحقیق همسو با یافته‌های جنسن (۱۹۸۶)، جک تامسون (۱۹۹۰)، نجفی (۱۳۸۶) و راهب (۱۳۸۶) می‌باشد که معتقد بودند معاشرت و ارتباط با افراد خلافکار یکی از عوامل مؤثر بر تکرار جرم و بازگشت مجدد می‌باشد.

راهکارها

با توجه به مطالب و مباحثی که در این تحقیق عنوان شد و با عنایت به یافته‌ها و نتایج این پژوهش از جمله پیشنهاداتی که می‌توان برای این پژوهش بیان کرد، عبارتند از:

- بازنگری و اصلاح قانون کانون‌های اصلاح و تربیت
- درمان کامل سوء مصرف مواد مخدر هم از لحاظ جسمی و هم روانی.
- ارائه آموزش مهارت‌های زندگی به مددجویان کانون اصلاح و تربیت به منظور جبران کمبودهای ناشی از زندگی خانوادگی و در کنار برنامه‌های اصلاحی و تربیتی برای بزهکاران.
- حمایت از فرزندان خانواده‌های دارای انحراف والدینی از قبلی اعتیاد، یا والدینی که به هر دلیل در زندان به سر می‌برند.
- ایجاد محل و مرکزی برای نوجوانانی که به دلایل غیرعمدی از قبلی تصادف دستگیر و بازداشت می‌شوند.
- برگزاری کلاس‌های حرفه آموزی و اشتغال مناسب با نیازهای روز بazar.
- ایجاد بیت‌نگاه‌های تولیدی در کانون‌های اصلاح و تربیت جهت اشتغال مددجویان در حین حبس.
- جلوگیری از روزمره شدن مددجویان در کانون‌های اصلاح و تربیت با ارائه برنامه‌های متنوع و متفاوت.
- فرهنگ سازی و آگاهی دادن به والدین جهت توجه و کنترل نمودن روابط فرزندان با دوستان و همکلاسی‌ها.
- عدم نگاه سطحی به فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی، حرفه آموزی و اشتغال و توجه به عمق و محتوای برنامه‌ها و کلاس‌ها.
- آموزش و درمان رایگان و تأمین بهداشت نوجوانان بزهکار و خانواده‌های آنان.
- تقویت نظام مددکاری اجتماعی در کانون‌های اصلاح و تربیت.

***